

LỊCH SỬ TÔN GIÁO NHẬT BẢN

Tác giả: Sueki Fumihiko
Dịch giả: Phạm Thu Giang

JAPAN FOUNDATION
国際交流基金

alphabooks®
知識の力 power of knowledge

Lịch sử tôn giáo Nhật Bản

Chúng tôi luôn mong muốn nhận được những ý kiến đóng góp của quý vị độc giả để sách ngày càng hoàn thiện hơn.

Góp ý về sách, liên hệ về bản thảo và bản dịch: publication@alphabooks.vn

Liên hệ về dịch vụ bản quyền: copyright@alphabooks.vn

NIHON SHUKYOSHI

by Fumihiko Sueki

© 2006 by Fumihiko Sueki

First published 2006 by Iwanami Shoten, Publishers, Tokyo.

This Vietnamese edition published 2011

by Alpha Books, Hanoi

by arrangement with the proprietor c/o Iwanami Shoten, Publishers, Tokyo

LỊCH SỬ TÔN GIÁO NHẬT BẢN

Bản quyền tiếng Việt © 2011 Công ty Sách Alpha

Thiết kế bìa: Nguyễn Đức Vũ

Biên tập viên Alpha Books: Đào Quế Anh

SUEKI FUMIHIKO

Lịch sử
tôn giáo Nhật Bản

TS. Phạm Thu Giang *dịch*

TS. Phạm Hồng Thái *hiệu đính*

NHÀ XUẤT BẢN THẾ GIỚI

**Cuốn sách được xuất bản với sự hỗ trợ của
Quỹ Giao lưu Quốc tế Nhật Bản (The Japan Foundation)**

JAPAN FOUNDATION
国際交流基金

Quỹ Giao lưu Quốc tế Nhật Bản

27 Quang Trung, Hoàn Kiếm, HN

Tel: (+84 4) 3944 7419

Fax: (+84 4) 3944 7418

Web: <http://www.jpfo.org.vn>

 alphabooks®
knowledge is power

Công ty CP Sách Alpha

31 lô 1A Trung Yên, Cầu Giấy, HN

Tel: (+84 4) 3722 6234

Fax: (+84 4) 3722 6237

Email: info@alphabooks.vn

Web: <http://www.alphabooks.vn>

Lời giới thiệu

Việt Nam và Nhật Bản được coi là hai nước cùng thuộc vùng Đông Bắc Á (hay còn gọi là Đông Á), cùng nằm trong Vùng văn hóa Hán, chịu ảnh hưởng mạnh mẽ từ Trung Hoa. Về tôn giáo, cả Việt Nam và Nhật Bản đều tiếp thu Phật giáo, Nho giáo, Đạo giáo... chủ yếu từ cái nôi là văn minh Trung Hoa. Vì vậy, người ta thường dễ dãi cho rằng, giữa hai nền văn hóa này có nhiều nét tương đồng và có thể lấy văn hóa của nước mình để làm quy chuẩn khi nhìn nhận văn hóa nước kia. Điều này xảy ra cả ở Việt Nam và Nhật Bản, khi mà sự giao lưu văn hóa đa phần mới diễn ra ở bề nổi và vẫn còn ít những công trình nghiên cứu thực sự về xã hội, lịch sử, văn hóa được giới thiệu.

Cuốn sách mà quý vị độc giả đang cầm trên tay được dịch từ trước tác của nhà nghiên cứu Sueki Fumihiko, một người có thể nói là chuyên gia hàng đầu của Nhật Bản trong lĩnh vực nghiên cứu lịch sử tư tưởng, đặc biệt là tư tưởng tôn giáo hiện nay. Ông đã có một thời gian dài giảng dạy tại Đại học Tōkyō, sau đó chuyển sang công tác tại Trung tâm nghiên cứu văn hóa Nhật Bản Quốc tế

(*Nichibunken*), nơi tập trung nhiều chuyên gia hàng đầu của Nhật Bản về các lĩnh vực trong ngành khoa học xã hội nhân văn. Ở Nhật Bản, một điều thường thấy là mỗi chuyên gia chỉ chuyên sâu về một mảng hẹp nào đó. Chẳng hạn, trong Lịch sử Phật giáo Nhật Bản người ta có chia thành Lịch sử Phật giáo Cổ đại, Trung thế, Cận thế... nhưng trong đó lại phân nhỏ thành các mảng như cơ sở kinh tế tự viện, cơ cấu tổ chức giáo đoàn, tư tưởng của một tông phái, học phái của ngôi chùa hay thậm chí là tư tưởng của một nhà sư chưa được ai biết đến... Mỗi chuyên gia đều đào sâu trong mảng nghiên cứu của mình mà không lấn sang địa hạt của chuyên gia khác. Điều này sở dĩ có thể thực hiện được bởi tí mi vốn là tính cách của phần đông người Nhật và hơn nữa, điều kiện nghiên cứu, tức nguồn tài liệu thư tịch cổ với số lượng lớn được bảo tồn ở tình trạng khá tốt. Tuy nhiên, đây vừa là điểm mạnh lại vừa là điểm yếu của giới nghiên cứu Nhật Bản, đặc biệt là trong ngành khoa học xã hội nhân văn. Vì quá chuyên sâu nên ngoài chuyên gia đó chỉ có một hoặc một vài chuyên gia khác hiểu được, nghĩa là dẫn đến những nghiên cứu quá thiếu tính xã hội, tính thực tiễn và không thể đưa ra được cái nhìn toàn cục để giải quyết những vấn đề nan giải của xã hội Nhật Bản hiện nay. Và cuốn *Lịch sử tôn giáo Nhật Bản* này của Giáo sư Sueki đã khắc phục được nhược điểm đó của giới nghiên cứu Nhật Bản. Ông không chỉ uyên thâm về tư tưởng của giới Phật giáo Nhật Bản suốt từ thời cổ đại đến hiện đại mà còn nghiên cứu sâu sắc cả về các nhà tư tưởng Thần đạo, Đạo giáo, Nho giáo, Quốc học, Cổ học... Hơn nữa, ông còn thường

xuyên trao đổi học thuật với các chuyên gia quốc tế, nên đã có được cách nhìn tổng thể, khách quan, vượt lên trên tư duy đặc hữu thường thấy của các nhà nghiên cứu ở một đảo quốc ưa hướng nội. Điều này đã được thể hiện trong những đánh giá táo bạo của ông về vai trò của từng tôn giáo ứng với từng thời kỳ. Những đánh giá này đã vượt qua những “kiến giải khoa học quyền uy” vốn có, đưa ra những cách nhìn nhận mới trên cơ sở lập luận chặt chẽ và tạo cảm hứng cho nhiều nhà nghiên cứu trẻ.

Khác với Maruyama Masao, một cây đại thụ trong nghiên cứu tư tưởng Nhật Bản, ở đây Sueki Fumihiko đã tái cấu trúc khái niệm *cổ tầng* và thiết định đây là thứ được hình thành và bồi tụ trong suốt quá trình lịch sử, chứ không phải là yếu tố bản sắc bất biến. Với những kiến thức uyên thâm và lập luận chặt chẽ, ông đã như một ảo thuật gia sử dụng khái niệm này để bóc tách các tầng văn hóa được bồi đắp bởi các tôn giáo nhằm tìm ra *cổ tầng*, yếu tố chi phối toàn bộ tư duy, tư tưởng tôn giáo của Nhật Bản. Một điều thú vị là ông đã khám phá ra hai thứ *cổ tầng* để từ đó lý giải những vấn đề về tư tưởng, tôn giáo Nhật Bản trong xã hội hiện đại. Một là *cổ tầng* thực sự ẩn giấu dưới mạch ngầm văn hóa và một là *cổ tầng* được “phát hiện” ra bởi Motoori Norinaga (1730-1801), tức thứ *cổ tầng hư cấu*. Từ trước đến nay đã có rất nhiều công trình nghiên cứu từ những khía cạnh khác nhau mổ xẻ về nguyên nhân đưa nước Nhật đến Chiến tranh thế giới II, cuộc chiến đã kết thúc bằng thất bại thảm hại còn để lại di chứng nặng nề trong tinh thần của người Nhật hiện đại. Nhưng phải đợi đến trước tác này của Sueki

Fumihiko thì người ta mới có thể có cách nhìn toàn diện về luồng tư tưởng dẫn đến việc Nhật Bản tham chiến, mà ông đã tổng hợp trong khái niệm *cổ tăng hư cấu* và không tránh được cảm giác cay đắng khi nhận ra nước Nhật đã phải trả giá đắt vì những tư tưởng đó.

Qua đây có thể thấy được vai trò quan trọng của tư tưởng trong tiến trình phát triển của một dân tộc và trách nhiệm của những nhà tư tưởng cũng như những nhà nghiên cứu tư tưởng đối với thời đại. Tuy nhiên, cũng cần phải nói một điều rằng, mặc dù *cổ tăng* đã như một chìa khóa vạn năng giúp nhà nghiên cứu Sueki Fumihiko khám phá thế giới tư duy của người Nhật, nhưng ông vẫn chưa vượt qua khỏi Maruyama Masao bởi không định hình và gọi tên được cụ thể *cổ tăng* đó là gì. Hơn nữa, với những ai đã hiểu về tâm phát triển cao văn hóa Nhật Bản thời cổ đại so với các nước Đông Á khác, trừ Trung Quốc, thì sẽ thấy lập luận *cổ tăng* chỉ có thể sinh ra từ khoảng thế kỷ VII, VIII, sau khi tiếp thu Phật giáo là điều bất hợp lý, bởi nếu không có nền tảng văn hóa, không có tài lực và trí lực được tích lũy từ trước thì từ năm 630 Triều đình không thể cử đoàn Khiển Đường sứ sang Trung Quốc để tiếp thu khoa học, kỹ thuật, tư tưởng tiên bộ và cũng không thể để lại cho con cháu ngày nay những công trình kiến trúc, những thành tựu văn hóa đỉnh cao.

Mặc dù vậy, đây vẫn là một cuốn sách hiếm hoi, trong đó đã tổng hợp được một cách logic toàn bộ lịch sử tôn giáo Nhật Bản mà khó ai có thể viết được, nếu không phải là người am hiểu về mối quan hệ đa chiều của tất cả các tôn giáo trong lịch sử của đất nước này. Đối với độc

già Việt Nam, chúng tôi mong muốn quý vị hãy tạm gác sang một bên những suy nghĩ, nhận thức trước đây của mình về các tôn giáo nói chung khi bước vào ngôi nhà này của Sueki Fumihiko. Chỉ có như vậy quý vị mới có thể lý giải và khám phá được những điều thú vị, bởi bản thân các nội hàm như tôn giáo, Phật giáo, Thiên chúa giáo, cách xây dựng giáo lý, tổ chức giáo đoàn... của Nhật Bản đã đi theo một logic hoàn toàn khác với Việt Nam.

Có thể nói, tinh túy của cuốn sách là nằm ở chương cuối cùng, bởi ở đó thể hiện được những đúc kết cũng như những thử nghiệm mới trong tư tưởng của một học giả uyên thâm. Sự chưa hoàn thiện của chương này cũng đồng thời là sự gợi mở cho tư duy của độc giả.

Đây chính là món quà quý, tặng riêng cho những độc giả đã đồng hành, “lặn lội” cùng tác giả trên chặng đường gian khó đi tìm *cố tông*. Không có gì vinh dự hơn đối với chúng tôi là sau khi gấp cuốn sách lại, mỗi độc giả sẽ tìm được một viên ngọc sáng cho mình.

Xin trân trọng giới thiệu cùng quý vị!

Hà Nội, ngày 3 tháng 1 năm 2011

PHẠM THU GIANG